

การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา*

ADMINISTRATIVE MONKS' LEADERSHIP DEVELOPMENT REGARDING SANGHA ADMINISTRATION IN CHACHOENGSAO PROVINCE

พระครูวินัยธรมานะ หิริธมโม, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, นิกธ สิริราช

Phrakruvinaidhorn Mana Hiridhammo, Phrapalad Rapin Bhudtisaro, Nigorn Sirat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: kemodji@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปในการพัฒนาภาวะผู้นำ 2. ศึกษากระบวนการในการพัฒนาภาวะผู้นำ และ 3. นำเสนอวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา ระเบียบวิธีวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 25 รูปหรือคน และได้จัดทำ การสนทนากลุ่มเฉพาะทางกับผู้ทรงคุณวุฒิอีก 9 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. จุดแข็ง ได้แก่ การบริหารงานและการจัดการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบและชัดเจน จุดอ่อน ได้แก่ ขาดความพร้อมทางเทคโนโลยี สารสนเทศ โอกาส ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และ เยาวชน รวมถึงความสนใจของประชาชนในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อุปสรรค ได้แก่ การขาดงบประมาณจากภาครัฐสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. กระบวนการพัฒนา ภาวะผู้นำประกอบด้วย 1. การวางแผนเพื่อสร้างความเป็นไปได้และความสามารถในการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. การลงมือปฏิบัติที่มีทิศทางและขั้นตอนชัดเจน 3. การดำเนินงาน เป็นทีมและมีช่องทางให้พุทธศาสนิกชนแสดงความคิดเห็น 4. การปรับปรุงกระบวนการเผยแผ่อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาและรองรับการเผยแผ่หลาย รูปแบบ 3. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ พบว่า 1. ด้านการบอกกล่าว ควรฝึกฝนการบอกกล่าวในสถานการณ์จริง โดยเริ่มจากเรื่อง เช่น แจ่งข่าวสารหรือชี้แจง แนวทางปฏิบัติ 2. ด้านการนำเสนอความคิดเห็น การศึกษาเรียนรู้หลักการนำเสนอความ

*Received June 14, 2024; Revised June 27, 2024; Accepted July 4, 2024

คิดเห็นจะช่วยให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการนำเสนอได้ดีขึ้น 3. ด้านการมีส่วนร่วม ผู้นำต้องสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในองค์กร 4. ด้านการมอบหมายงาน ควรจัดสรรงานให้เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้อื่น

คำสำคัญ: การพัฒนา; ภาวะผู้นำ; พระสังฆาธิการ; การปกครองคณะสงฆ์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. Study the general conditions and obstacles in driving the administration of the monastic community according to the Buddhist reform plan of the monastic community in Chiang Rai Province, 2. Study the development process of the administration of the monastic community according to the Buddhist reform plan of the monastic community in Chiang Rai Province, and 3. Present the development of the administration of the monastic community according to the Buddhist reform plan of the monastic community in Chiang Rai Province. The qualitative research used in-depth interviews with 25 key informants and focus group discussions with 10 participants. The data was analyzed and presented in a descriptive manner.

The research findings revealed that: 1. Strengths include systematic and clear management and dissemination of Buddhism. Weaknesses include a lack of readiness in information technology. Opportunities include emphasizing education for monks, novices, and youth, as well as the public's interest in Buddhist activities. Obstacles include the lack of government budget for the dissemination of Buddhism. 2. The leadership development process includes: 1. Planning to create feasibility and capability in disseminating Buddhism, 2. Implementing with clear directions and steps, 3. Working as a team and providing channels for Buddhists to express their opinions, and 4. Continuously improving dissemination processes to increase efficiency in problem-solving and support various forms of dissemination. 3. The methods for developing the leadership of monastic administrators include: 1. In communication, practicing real-life communication scenarios, such as announcing news or explaining guidelines, 2. In presenting opinions, studying and learning the principles of presenting opinions to better

understand the purpose of the presentation, 3. In participation, leaders should create a culture of participation within the organization, and 4. In delegation, tasks should be assigned according to the abilities and interests of others.

Keywords: Development; Leadership; Patriarch; Governing the Sangha

บทนำ

การบริหารจัดการองค์กรใดก็ตามมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การดำเนินงานดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ คนหรือบุคลากร (Man) เงินหรืองบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร (Management) (สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์, 2566) แม้องค์ประกอบทั้งสี่นี้จะมีความสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีภาวะผู้นำในการปฏิบัติงาน (ลักษณะ ศิริวรรณ, 2560) การบริหารจัดการในองค์กรทางศาสนาก็เช่นเดียวกัน ความเจริญรุ่งเรืองและวัฒนาอารามที่ร่มรื่น รวมถึงการเป็นที่ศรัทธาและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนนั้น ขึ้นอยู่กับบุคลากรเป็นหลัก สิ่งก่อสร้างและวัสดุอุปกรณ์ในวัดจะสมบูรณ์เพียงใดก็ไม่ได้มีความหมาย หากบุคลากรไม่มีความรู้ความสามารถและขาดภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (Vicheth, 2019) การบริหารจัดการวัดในจังหวัดฉะเชิงเทราปัจจุบันขึ้นอยู่กับผู้นำของพระภิกษุสามเณรและเจ้าอาวาส ผู้ที่มีบทบาทในการปกครองคณะสงฆ์ระดับต้น ในด้านการบริหาร เจ้าอาวาสมีหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบาย การจัดการบุคลากร และการบริหารองค์กรโดยรวม โดยมีอำนาจและหน้าที่ในหกด้านที่สำคัญ การทำงานของบุคลากรภายในวัดต้องมีความสามัคคีและมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำกับผู้ตามเพื่อความเป็นระเบียบและเป็นระบบ ได้แก่ ด้านการปกครอง การเผยแผ่ศาสนาธรรม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการปกครองและบริหารกิจการของคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปอย่างเรียบร้อยและมีระเบียบ การทำหน้าที่ของสังฆาธิการเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมและรักษาความยั่งยืนของกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อให้ศาสนาพุทธสามารถถ่ายทอดสู่รุ่นต่อไปอย่างมั่นคงและถาวร ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะรุ่งเรืองสืบไปก็ด้วยการอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ (พระมหาอภิชาติ ชยเมธี, 2566) พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงและมีอิทธิพลต่อประชาชน โดยเฉพาะเจ้าอาวาสที่ได้รับความเคารพและเลื่อมใสจากคนในชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมโดยตรงในการบริหารจัดการกิจการ

คณะสงฆ์ จึงทำให้ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงอย่างมาก ความแตกต่างระหว่างผู้บริหารและผู้นำอยู่ที่การมีอิทธิพล ผู้บริหารเน้นการทำให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามตามที่กำหนด ในขณะที่ผู้นำสร้างแรงบันดาลใจให้บุคคลอื่นปรารถนาที่จะทำงานตามที่ผู้นำต้องการ (สถาพร พุทธิภูมิ, 2560) ดังนั้นผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งหมายถึงความสามารถในการจูงใจบุคลากรให้ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหารได้อย่างเต็มที่ ผู้บริหารต้องรู้จักละเว้นความอคติในใจเพื่อครองใจคนในองค์กรตามหลักพุทธธรรมที่กล่าวถึงหลักอคติ 4 ได้แก่ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559) การไม่ล่วงอคติ 4 ประการนี้จะทำให้บุคคลไม่ประพฤติดลวงธรรม เพราะความรัก ความชัง ความหลง หรือความกลัว ซึ่งยศของบุคคลนั้นจะเต็มเปี่ยมดุจพระจันทร์ข้างขึ้น แต่หากบุคคลประพฤติดลวงธรรมเพราะอคติ ยศของเขาจะเสื่อมดุจพระจันทร์ข้างแรม ดังนั้นพระสังฆาธิการในจังหวัดฉะเชิงเทราจึงควรตระหนักถึงหลักอคติ 4 และยึดมั่นในการบริหารจัดการวัดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้และสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่องค์กร และชุมชนในระยะยาว (พระมหาอนันต์ เจริญศิริพิชร์ และจักรีศรีจารุเมธีญาณ, 2564)

จากการที่กล่าวมาข้างต้น ความสำคัญของภาวะผู้นำในการบริหารจัดการวัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่เพียงแต่การปฏิบัติงานภายในองค์กรแต่ยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในชุมชน พระสังฆาธิการต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการในทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานของบุคลากรในวัดต้องสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางที่เจ้าอาวาสกำหนด โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนาพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน การที่เจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการวัดนั้น ย่อมต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการให้สามารถจัดการกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการวัดได้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้การบริหารงานมีความเป็นระเบียบและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ ในด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม พระสังฆาธิการต้องมีความสามารถในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้กับประชาชน (พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนติโสภโณ), 2563) การเผยแผ่ศาสนาธรรมที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมสร้างความศรัทธาและการปฏิบัติตามหลักธรรมในชีวิตประจำวันของประชาชน นอกจากนี้ การส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณูปการยังเป็นการกิจสำคัญที่พระสังฆาธิการต้องดูแล การให้การศึกษาสงเคราะห์แก่เยาวชนและประชาชนในชุมชนเป็นการสร้างฐานความรู้และคุณธรรมที่มั่นคง

ภาวะผู้นำที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความสามัคคีระหว่างบุคลากรในวัด การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายขององค์กรจะช่วย

ให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของบุคลากรต้องไม่ถูกกีดกันด้วยอคติและต้องสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างสันติและราบรื่น การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การสำรวจและวิเคราะห์ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยจะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้นำในบริบทของการบริหารจัดการวัด และจะเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำในองค์กรศาสนาอื่น ๆ ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างแท้จริง

จากการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในจังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่เพียงแต่จะช่วยเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดเท่านั้น แต่ยังเป็นการสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการให้มีความเข้มแข็งและสามารถนำพาวัดและชุมชนไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและยั่งยืนในระยะยาว ผลการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลที่มีค่าในการพัฒนานโยบายและแนวทางการฝึกอบรมพระสังฆาธิการในอนาคต และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำในองค์กรศาสนา ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field-Work Research) โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ

2.1 ในการวิจัยนี้ การเก็บรวมข้อมูลดำเนินการโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่ถูกเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนรวม 25 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มที่หนึ่ง คือ พระสังฆาธิการ

จากจังหวัดฉะเชิงเทรา 10 รูป กลุ่มที่สองคือ พระสงฆ์จากจังหวัดฉะเชิงเทรา 5 รูป กลุ่มที่สาม คือ นักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ 5 คน และกลุ่มที่สี่ คือ ข้าราชการในจังหวัดฉะเชิงเทราที่เกี่ยวข้อง 5 คน

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 รูปหรือคน คัดเลือกจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ คัมภีร์พระไตรปิฎก และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสุ่มแบบเจาะจง ตามที่กำหนดไว้

4. การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ 1. ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันและเวลาสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลตัวอย่าง และทำการศึกษาประเด็นคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ รวมถึงเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น เครื่องบันทึกเสียงและสมุดจดบันทึก เพื่อใช้ในระหว่างการสัมภาษณ์ 2. ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการให้ข้อมูล แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปสำหรับการบันทึกข้อมูล นอกจากนี้ยังแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลทั้งหมดที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา จุดแข็ง ได้แก่ การบริหารงานที่เป็นระบบ การบริหารงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาถูกจัดการเป็นระบบที่มีกฎเกณฑ์ที่ใช้ร่วมกันและการแบ่งงานที่ชัดเจน จุดอ่อน ได้แก่ ขาดความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โอกาส ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และเยาวชนของเจ้าคณะพระสังฆาธิการ และความสนใจของประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อุปสรรค ได้แก่ ขาดการสนับสนุนทางงบประมาณจากภาครัฐ การขาดงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอาจเป็นปัจจัยที่จำกัดในการพัฒนา

2. กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า 1. การวางแผน ต้องมีการวางแผนเพื่อสร้างความเป็นไปได้ในการเผยแผ่หรือผลิตพระพระสังฆาธิการใหม่ เน้นความสามารถและศักยภาพในการเผยแผ่ในระดับสูง 2. การลงมือปฏิบัติ กำหนดทิศทางและขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้การเผยแผ่เป็นระบบและมีเนื้อหาที่สอดคล้อง 3. การดำเนินงานควรเป็นทีมเพื่อให้กระบวนการเผยแผ่ได้รับการวางแผนอย่างถูกต้องแล้ว การตรวจสอบ จำเป็นต้องมีช่องทางสำหรับให้พุทธศาสนิกชนแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติการเผยแผ่ 4. การปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการให้เหมาะสม กระบวนการเผยแผ่ต้องผ่านกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การเผยแผ่ในปัจจุบันมีหลายรูปแบบและมีหลายแง่มุม ปัญหาที่เกิดขึ้นเพิ่มมากขึ้นต้องได้รับการแก้ไข

3. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า 1. ด้านการบอกกล่าว พระสังฆาธิการควรฝึกฝนการบอกกล่าวในสถานการณ์จริง โดยอาจเริ่มต้นจากการบอกกล่าวเรื่องง่าย ๆ เช่น แจ่งข่าวสาร หรือชี้แจงแนวทางปฏิบัติ 2. ด้านการนำเสนอความคิดเห็น การศึกษาเรียนรู้แนวคิดและหลักการของการนำเสนอความคิดเห็น จะช่วยให้พระสังฆาธิการเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการนำเสนอความคิดเห็น 3. ด้านการมีส่วนร่วม ผู้นำต้องสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในองค์กร โดยปลูกฝังให้ทุกคนในองค์กรตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการทำงาน ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการมีส่วนร่วม 4. ด้านการมอบหมายงาน พระสังฆาธิการสามารถทำได้โดยการจัดสรรงานให้กับผู้อื่นอย่างเหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทราพบว่ามีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนในการดำเนินงาน จุดแข็ง ได้แก่ การบริหารงานที่เป็นระบบและมีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน ความร่วมมือร่วมใจของคณะสงฆ์และพระสังฆาธิการ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเพิ่มจำนวนกิจกรรมที่หลากหลาย และการประชุมเพื่อวางแผนและตรวจสอบความก้าวหน้าเป็นประจำ ส่งผลให้มีความเข้าใจและความสนใจในพระพุทธศาสนาที่เพิ่มขึ้นในสังคม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและความร่วมมือของคณะสงฆ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม มีจุดอ่อนที่ต้องแก้ไข เช่น ขาดความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การขาดการพัฒนาทรัพยากรทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการเผยแผ่

และทักษะการเผยแผ่ที่ไม่สอดคล้องกับสังคมยุคปัจจุบัน การพัฒนาและสนับสนุนด้านทรัพยากรทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างบุคลากรที่มีความสามารถจึงเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้ โอกาสในการพัฒนาภาวะผู้นำยังรวมถึงการศึกษาและสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และเยาวชน ความสนใจของประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และแรงบันดาลใจจากพระสงฆ์ที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่ต้องเผชิญรวมถึงการขาดการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ระบบราชการที่ไม่เอื้อต่อการเผยแผ่ และความไม่สะดวกของประชาชนในการเรียนรู้พระพุทธศาสนา การรับมือกับอุปสรรคเหล่านี้ต้องการแผนการพัฒนาที่เหมาะสมและการปรับปรุงระบบการเผยแผ่ให้เข้าถึงและตอบสนองความต้องการของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวรเมศวรร นาควโร (2559) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการวัดในจังหวัดชัยนาทปัจจุบันประสบกับจุดแข็งและจุดอ่อนที่สำคัญ จุดแข็ง คือ การมีเจ้าคณะระดับต่าง ๆ และเจ้าอาวาสที่มีความรู้และความสามารถในการปกครองและบริหารจัดการวัดอย่างเอกภาพ จุดอ่อนที่พบคือการขาดแคลนพระภิกษุสามเณรในบางวัด การบำรุงรักษาวัดที่ไม่เป็นระเบียบ และการชำรุดทรุดโทรมของโบราณสถาน ในขณะเดียวกัน จังหวัดชัยนาทยังเป็นเมืองที่มีศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นโอกาสในการพัฒนาและส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่สำคัญคือความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเข้ามาของกระแสวัฒนธรรมต่างประเทศที่อาจทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ รวมถึงการขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมเดิม ๆ ของเยาวชนซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ไม่เหมาะสมในวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเริ่มต้นจากการวางแผนที่ครอบคลุมทั้งการใช้งบประมาณ การเผยแผ่ผ่านสื่อ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างเครือข่าย การปฏิบัติตามแผนอย่างเป็นระบบและมีการทำงานเป็นทีมช่วยให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดีขึ้น การตรวจสอบผลการเผยแผ่และการใช้ทรัพยากรอย่างโปร่งใส พร้อมทั้งการปรับปรุงกระบวนการตามความคิดเห็นจากพุทธศาสนิกชนเป็นขั้นตอนที่ช่วยเพิ่มคุณภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้ การปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องโดยการรับฟังความคิดเห็นและเพิ่มทักษะประสบการณ์ของผู้เผยแผ่ช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความสมบูรณ์และตอบสนองความต้องการของสังคมในปัจจุบันและอนาคต การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเผยแผ่ และการร่วมมือกับองค์กร ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่และสร้างความตื่นตัวในศาสนาพุทธในสังคม การวิจัยนี้

ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ในการพัฒนาภาวะผู้นำและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดฉะเชิงเทราให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิศิต ธีรวิโส (2559) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการมีประสิทธิภาพเมื่อใช้หลักการจากทฤษฎีวงจร Deming (PDCA) การดำเนินงานประกอบด้วยสี่ขั้นตอนหลัก ขั้นวางแผน (Plan) ซึ่งมีการวางแผน และเตรียมความพร้อมอย่างรอบคอบ ขั้นการปฏิบัติ (Do) ที่มีการลงมือดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ขั้นตรวจสอบ (Check) ที่มีการตรวจสอบผลลัพธ์จากการดำเนินงานเพื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ และขั้นปรับปรุง (Act) ที่มีการทำการปรับปรุงและแก้ไข เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้ตรงกับเป้าหมายอย่างเหมาะสม. การประยุกต์ใช้หลักการ PDCA ช่วยให้กระบวนการบริหารจัดการมีความยืดหยุ่นและสามารถตอบสนองต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงได้ดียิ่งขึ้น

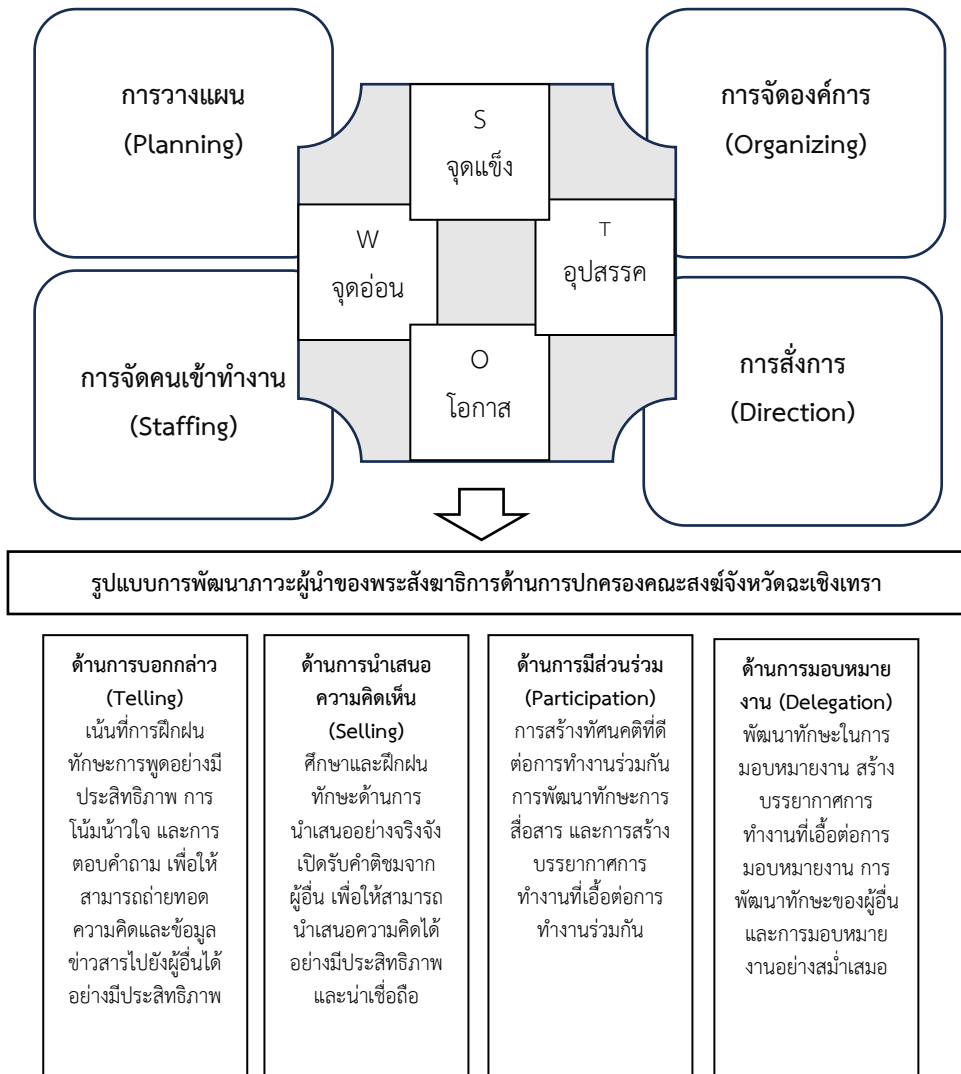
3. การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ในด้านความรู้ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ศาสตร์สมัยใหม่ และวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้พระสังฆาธิการมีความรอบรู้และสามารถประยุกต์ใช้ธรรมะในชีวิตประจำวัน ด้านทักษะเน้นการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและการอบรมที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนที่ต้องการการการชี้นำ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลเน้นการเสริมสร้างคุณธรรม เช่น ความรับผิดชอบ การพัฒนาภาวะผู้นำในลักษณะนี้จะช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีและมีประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานพพล กนต์สีโล (2557) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ประกอบด้วยความเป็นผู้นำเชิงประสาน เป็นคุณลักษณะหลักของผู้นำ แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับพระสังฆาธิการควรรวมถึงสามแง่มุมหลัก ครอบงวน ครอบคน และครองงาน สนับสนุนการเป็นผู้นำเชิงประสานในการครองคน และการมุ่งเน้นการเป็นผู้นำที่บริหารงานทางการสงฆ์ให้ครอบคลุมทั้งหกด้านได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ในการครองงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้

การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในจังหวัดฉะเชิงเทราสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงและเสริมสร้างความรู้และทักษะในหลากหลายด้าน ผ่านการวิเคราะห์ SWOT ที่ได้ค้นพบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่มีผลต่อการปกครองคณะสงฆ์ จุดแข็งหลัก ได้แก่ การพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร การตัดสินใจ และจริยธรรมที่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนที่พบ เช่น ขาดความรู้และทักษะในบางด้านและความขัดแย้งภายในสามารถแก้ไขได้ผ่านการอบรมสัมมนาและส่งเสริมความสามัคคี โอกาสในการพัฒนาผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ยังคงเป็นหัวใจสำคัญ ทว่า อุปสรรค เช่น การขาดการส่งเสริมการพัฒนาและความโปร่งใส ต้องได้รับการจัดการอย่างจริงจัง เพื่อให้การพัฒนาภาวะผู้นำมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา เน้นการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ พระสังฆาธิการต้องมีความรู้และความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการวางแผน เพื่อจะนำไปสู่การดำเนินงานที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและวัดได้เหมาะสม การอบรมและสัมมนาจึงเป็นวิธีหลักในการถ่ายทอดความรู้และทักษะดังกล่าว นอกจากนี้ การฝึกฝนทักษะการวางแผนผ่านการจัดการกิจกรรม เช่น การวางแผนพัฒนาวัด การวางแผนจัดงาน หรือการวางแผนพัฒนาชุมชน ก็มีบทบาทสำคัญสุดท้าย การนำทักษะดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงเพื่อแก้ไขปัญหาและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ จะเป็นการสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงสุด การประสานงานกับภาคส่วน ทั้งในและนอกคณะสงฆ์จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การวางแผนและการดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีผลลัพธ์ที่ต้องการ

การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรามุ่งเน้นการฝึกฝนทักษะการบอกกล่าว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสื่อสารนโยบายและแนวทางการดำเนินงานไปยังผู้อื่น การบอกกล่าวที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้นำสามารถถ่ายทอดข้อมูลได้อย่างชัดเจนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้าง ความเข้าใจและการยอมรับจากผู้รับฟังด้วย ทักษะนี้ประกอบด้วยการพูดที่ชัดเจน การฟังอย่างตั้งใจ การโน้มน้าวใจ และการตอบคำถามอย่างมีเหตุผล ซึ่งทั้งหมดนี้จำเป็นต่อการสร้างความมั่นใจและการนำพาผู้อื่นให้ร่วมมือกันได้ เพื่อเสริมสร้างและรักษามาตรฐานในการบริหาร และการปกครองคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้พระสังฆาธิการพัฒนาและประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำเพื่อการบริหารที่เต็มไปด้วยประสิทธิผลและความสามารถในการนำพาคณะสงฆ์สู่เป้าหมายร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทราควรจัดอบรมเกี่ยวกับหลักธรรมและกฎหมายอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทและภารกิจของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ
2. พัฒนาทักษะการสื่อสารและการประสานงานให้แก่พระสงฆ์เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ
3. จัดการอบรมพัฒนาวิสัยทัศน์และความสามารถในการวางแผนให้กับพระสงฆ์เพื่อการสร้างทิศทางการพัฒนาและการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา พัฒนาหลักสูตรอบรมภาวะผู้นำพระสงฆ์ โดยเน้นทักษะการบริหารจัดการ การสื่อสาร การตัดสินใจ การสร้างความสัมพันธ์ และความรู้ทางธรรมะและกฎหมาย ควรออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและบริบทท้องถิ่น โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. จัดการฝึกปฏิบัติจริง เช่น การฝึกงาน การสังเกตการณ์ หรือการฝึกอบรมแบบจำลองสถานการณ์ เพื่อให้พระสงฆ์สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ
3. สร้างระบบสนับสนุนและติดตามผล เช่น เครือข่ายสนับสนุนหรือระบบประเมินผลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถทำได้ผ่านการสำรวจความคิดเห็นในพื้นที่ เช่น เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างประชากรเป้าหมาย การเก็บรวบรวมข้อมูลอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ การสัมภาษณ์ทางอีเมล เป็นต้น
2. ขยายขอบเขตของการศึกษาและการวิเคราะห์ไปยังพื้นที่ นอกเหนือจากจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อสรุปที่ครอบคลุมและสะท้อนความต้องการและความสนใจของประชาชนในวงกว้าง
3. การใช้วิธีการวิจัยที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลและมุมมองที่หลากหลายและครอบคลุม เช่น การสำรวจความคิดเห็น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนดีโสภโณ). (2563). ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 7(12), 351-362.
- พระปลัดวรเมศวรร นาควโร. (2559). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดชัยนาท (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานพพล กนต์สีโล. การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศ* มจร, 2(1), 49-58.
- พระมหาวิจิต ธีรวิโส. (2559). การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอภิชาติ ชยเมธี. (2066). การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในยุคปัจจุบัน. *วารสารบรรพตการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 4(1), 108-120.
- พระมหาอนันต์ เจริญศิริพัชร และจักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2564). พุทธศาสนากับการปกครอง Buddhism and government. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มจร. วิทยาเขตอีสาน*, 2(1), 50-58.
- ลักขณา ศิริวรรณ. (2560). กรอบแนวคิดปัจจัยที่มีผลต่อผลการปฏิบัติงานตามคำรับรองการปฏิบัติราชการจากมุมมองพฤติกรรมองค์การและนโยบายสาธารณะ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 8(2), 37-52.
- สถาพร พุทธิมงคล. (2560). การรับรู้และความคาดหวังต่อบทบาทของศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออก. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา*, 27(3), 214-226.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 30). กรุงเทพฯ: ผลิธัมม.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2566). การจัดการสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศ* มจร, 11(4), 1658-1667.
- Vicheth, S. (2019). Guidelines for leadership application for Buddhist temple administration and development in Nakhon Pathom Province. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 6(2), 1-19.